

مرکز تحقیقات استراتژیک
معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی

گزارش

شماره ۱۹۸

مرداد ۱۳۹۵

نشست ورشو؛ دستاوردها و واکنش‌ها

زهرا توحیدی
پژوهشگر مرکز تحقیقات استراتژیک

مقدمه

نشست اخیر ناتو با حضور ۲۸ کشور عضو این سازمان و ۲۶ کشور همکار آن، در شرایط حساسی در تاریخ ۸ و ۹ جولای (۱۸ و ۱۹ تیر) برگزار شد و طیف وسیعی از موضوعات مهم خاورمیانه و شمال آفریقا از جمله افغانستان، عراق و سوریه را پوشش داد. مسأله خروج انگلیس از اتحادیه اروپا و تنش در مناسبات با روسیه، به همراه آشوب بی‌سابقه در خاورمیانه، نشست اخیر ناتو را از اهمیت بیشتری برخوردار ساخته بود. در همین راستا، اوباما نیز متذکر شد: "ناتو در طول عمر ۷۰ ساله خود، هیچگاه با چنین طیف وسیعی از مشکلات امنیتی، انسانی و سیاسی به صورت همزمان مواجه نبوده است".

همچنین وی دو روز پیش از برگزاری نشست ورشو و در استقبال از آن، با "پرمخاطره" خواندن شرایط امنیتی در افغانستان، تصمیم به کاهش نیروهای آمریکایی در افغانستان به صورت کندتری حداقل تا پایان دوره ریاست جمهوری‌اش گرفت. بر این اساس، قرار شد تا تعداد ۸۴۰۰ نظامی آمریکایی

تا سال ۲۰۱۷ در افغانستان باقی بمانند؛ در حالی که تا پیش از این قرار بود که تعداد این نیروها تا انتهای سال جاری به ۵۵۰۰ نفر کاهش یابد. این در حالی است که نیروهای نظامی ۳۲۰ هزار نفری افغانستان طی سال گذشته، به ۲۰ هزار حمله اقدام کردند. با توجه به اهمیت نشست اخیر ناتو در ورشو که برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات فراوانی از سوی دولت افغانستان در جهت جلب اعتماد و تداوم حمایت این سازمان را برانگیخته بود، گزارش حاضر معطوف به تبیین نتایج این کنفرانس و واکنش‌های صورت گرفته در قبال آن می‌باشد.

نتایج کنفرانس ورشو

۱- این نشست از جهاتی، نقطه عطفی در تاریخ افغانستان به شمار می‌رود: اول اینکه برای نخستین بار، نماینده افغانستان در یک کنفرانس مهم بین‌المللی به شکل صریح و روشن از پاکستان به خاطر حمایت از تروریسم انتقاد نمود و اظهار داشت: تمامی کشورهای منطقه در امر مبارزه با تروریسم در کنار افغانستان قرار دارند به جز پاکستان. در همین

۴- تصمیم گرفته شد تا از این پس، نیروهای آمریکایی در مبارزه کنشی علیه تروریست‌ها مشارکت داشته باشند؛ این در حالی است که تا پیش از این، دخالت نیروهای آمریکایی، صرفاً محدود به زمان‌هایی می‌شد که آنها مورد تهدید یا حمله مستقیم طالبان قرار می‌گرفتند. ژنرال نیکلسون، فرمانده نیروهای ناتو در افغانستان، این استراتژی سابق آمریکا را "استراتژی شکست‌خورده" نامید و ابراز امیدواری کرد که استراتژی حمله‌غیرواکنشی به تروریست‌ها، "پیامدهای استراتژیکی" به همراه آورد.

۵. کشورهای عضو ناتو، در شرایطی که ناآرامی در افغانستان هر روز شدت می‌یابد، بر سر سه مسأله مهم، از جمله تداوم مأموریت پشتیبانی قاطع از نیروهای نظامی افغان پس از سال ۲۰۱۶، ارائه کمک‌های مالی به نیروهای امنیتی افغانستان تا سال ۲۰۲۰ و همچنین تداوم همکاری‌های نظامی و سیاسی طولانی‌مدت با حکومت افغانستان به توافق رسیدند.

واکنش‌ها نسبت به کنفرانس ورشو

الف: پاکستان

وزارت خارجه پاکستان طی اعلامیه‌ای نسبت به نشست ناتو واکنش نشان داد که اساس آن بیشتر بر واکنش به سخنرانی اشرف غنی در این نشست استوار بود، تا کلیت این نشست و در آن، نسبت به اظهارات رئیس‌جمهور افغانستان اظهار تاسف و ناامیدی کرده است.

راستا، رییس‌جمهور افغانستان پاکستان را مقصر بی‌ثباتی در افغانستان دانست. و ابراز کرد: "پاکستان عملاً تروریست‌ها را به خوب و بد تقسیم کرده و میان آنان، تمایز قایل است". به نظر می‌رسد که سخنان آقای غنی، نقطه عطفی را در تغییر سیاست‌های افغانستان در رابطه با پاکستان رقم خواهد زد.

دوم اینکه در شرایط بسیار حساس و شکننده امنیتی فعلی افغانستان که به زعم بسیاری از کارشناسان، سال جاری، سال سرنوشت‌سازی برای کشور و حکومت افغانستان به شمار می‌رود و نسبت به توان اشرف غنی در اتمام دوره ریاست جمهوری‌اش تا سال ۲۰۱۹ تردیدهای جدی‌ای وجود دارد، آمریکا اعلام نمود که برنامه از پیش تعیین‌شده خود در مورد کاهش تعداد سربازانش در افغانستان را تغییر خواهد داد. این موازنه قدرت در درون افغانستان، در سطح منطقه‌ای و از زاویه نقش آمریکا در این کشور واجد اهمیت است.

۲- کشورهای عضو ناتو تعهد کردند که تا ۲۰۲۰، سالانه یک میلیارد دلار به نیروهای امنیتی افغانستان کمک مالی کنند. آمریکا نیز کمک ۳/۵ میلیارد دلاری به افغانستان را متعهد شد. شایان ذکر است که هزینه نیروهای امنیتی افغانستان سالانه ۵ میلیارد دلار است که تنها ۵۰۰ میلیون دلار آن از سوی دولت افغانستان فراهم می‌شود.

۳- از سوی دیگر، آمریکا متعهد شد که حداقل ۲۰۰۰ نیروی نظامی خود را در مأموریت‌های ضدتروریستی بر علیه القاعده، طالبان و داعش و سایر گروه‌های تروریستی بگمارد و حدود ۶۹۰۰ نفر نیز در قالب مأموریت ناتو، با ارتش و پلیس افغانستان همکاری کرده و به مشاوره بپردازند.

ب: طالبان

ارزش پول ملی، رشد تولید و اشتغال و درآمد ملی افغانستان را مطرح می‌سازند.

برخی دیگر از صاحب‌نظران سیاسی در افغانستان، نگاهی تلفیقی به نتایج نشست ناتو دارند؛ آنها از یک سو با توجه به تشدید حملات طالبان، دستاوردهای نشست ورشو از بُعد حمایت مالی از نیروهای امنیتی افغانستان را ارزشمند تلقی می‌کنند اما از بعد سیاسی و در مسأله تحت فشار قراردادان پاکستان مبنی بر منصرف ساختن این کشور از حمایت از تروریست‌ها، فاقد دستاورد قابل قبولی برای افغانستان می‌دانند.

دسته سوم از منتقدان در داخل افغانستان، تعهد درازمدت ناتو برای افغانستان را امر جدیدی نمی‌پندارند و معتقدند که این امر، پیش از این نیز مورد تأکید قرار گرفته بود و ناتو تداوم حمایت و کمک به افغانستان تا سال ۲۰۲۴ را پیش از این برنامه‌ریزی کرده بود. این دسته، همچنین دولت افغانستان را در اجرایی کردن تعهدات خود به ناتو، از جمله انجام اصلاحات در زمینه کاهش فساد، ایجاد شفافیت و تقویت توسعه اقتصادی و اقدامات بیشتر در حفاظت از کودکان، حقوق بشر و حقوق زنان را فاقد قصد و تلاش لازم می‌پندارند. در همین راستا، تعدادی از افغان‌های مقیم اروپا و طرفداران جنبش روشنایی، در محل برگزاری اجلاس ناتو اقدام به گردهمایی اعتراضی بر علیه "فساد و ظلم حاکمان" افغانستان کردند.

ه - جامعه آمریکا

بسیاری از منتقدان، عدول آمریکا از برنامه از پیش تعیین شده خود را نشانه‌ای از "شکست سیاسی در افغانستان" تلقی می‌کنند و این تصمیم اوپاما را نقض سخنان قبلی‌اش مبنی بر کاهش نیروهای

گروه طالبان نیز در مورد نشست ناتو در ورشو، طی اعلامیه‌ای، نسبت به نیت صلح‌جویانه و خیرخواهانه بودن اقدامات ناتو در حمایت نظامی از نیروهای امنیتی افغانستان، ابراز تردید کرد و این اقدام را نه با هدف تقویت این نیروها یا تأمین امنیت کشور و یا دفاع از تمامیت ارضی افغانستان، بلکه به منظور تداوم استراتژی جنگی امریکا و ناتو در جهت منافع خودشان در منطقه تلقی نمود.

ج: دولت افغانستان

کاخ ریاست جمهوری افغانستان، نشست ناتو را برای افغانستان یک دستاورد خوب تلقی کرده است و تصریح کرده: نشست ورشو، اجماع سیاسی جهانی برای حمایت از افغانستان را به همراه داشت و اعضای این پیمان، تعهد خود مبنی بر تداوم حمایت قاطع‌شان از نیروهای امنیتی و دفاعی کشور تا سال ۲۰۲۰ و همچنین تا رفع تهدیدات علیه افغانستان را اعلام کردند.

د - جامعه افغانستان

برخی از کارشناسان، نگاه کاملاً خوشبینانه‌ای به نشست ورشو دارند و آن را از جهات مختلف سیاسی و اقتصادی برای افغانستان ارزشمند تلقی می‌کنند. به عقیده آنها، افغانستان شدیداً به حمایت سیاسی کشورهای ناتو نیاز دارد که این حمایت صراحتاً از سوی رهبران کشورهای عضو پیمان آتلانتیک شمالی ابراز شده است. این امر، افغانستان را از منزوی شدن حداقل تا سال ۲۰۲۰ نجات می‌دهد. مسأله بعدی، نیاز شدید مالی افغانستان به کمک‌های کشورهای عضو ناتو به منظور عدم فروپاشی نیروهای نظامی و نیز تاثیرات اقتصادی این کمک‌ها از جمله حفظ

نمود و در حال حاضر، شرایطی است که در بخش‌های زیادی از خاک افغانستان، دولت تنها بر یک ساختمان نظامی و یک بخش از بازار تسلط دارد؛ شرایط بسیار حساس و شکننده‌ای که بسیاری را نگران آینده ثبات و امنیت در افغانستان نموده است.

هرچند که نشست اخیر ناتو، با اختصاص دادن یک روز کاری کامل به معضل افغانستان و اعلام تداوم حمایت‌های سیاسی، نظامی و مالی از این کشور، نقش مهمی در افزایش اعتماد بنفوس دولت و مردم افغانستان داشت، اما بیشتر، از حیث اعطای حمایت سیاسی از حکومت فعلی افغانستان که مطلوب‌ترین گزینه برای غرب می‌باشد، قابل توجه است و گرنه حداقل طی ۱۰ سال گذشته، هرگز هیچ یک از مقامات ناتو، صحبتی از خروج از افغانستان و یا قطع کمک‌های مالی به این کشور به میان نیاورده بودند؛ هرچند که شروطی را مطرح ساخته بودند که هرگز نه از سوی دولت افغانستان و نه غرب، جدی گرفته نشد.

نظامی آمریکایی از خاک افغانستان تا پیش از پایان دوره ریاست جمهوری اش می‌دانند.

از سوی دیگر، عده دیگری از منتقدان، نوک پیکان انتقاد خود را به سمت استراتژی کاهش نیروهای نظامی آمریکایی نشانه رفته‌اند؛ ماه گذشته، ۱۳ نفر از مقامات نظامی و دیپلماتیک سابق آمریکایی از جمله سفرا و ژنرال‌های ارشدی که پیش از این در افغانستان خدمت کرده‌اند، به رهبری ژنرال جان الن، نامه‌ای به اوباما نگاشتند و تداوم حضور آمریکا در افغانستان را "یک ضرورت حیاتی" دانستند و از اوباما خواستند تا در سیاست کاهش خود تغییر ایجاد کند و نیروهای نظامی را در سطح فعلی ۱۰ هزار نفر حفظ کند؛ به عقیده آنها، این امر نه تنها مانع روند افزایشی مهاجرت می‌شود، بلکه روحیه مردم و نیروهای نظامی افغان را ارتقا داده و حتی به تغییر نقش پاکستان به عنوان "ماشین تولید افراط‌گرایی خشونت‌آمیز" نیز کمک خواهد کرد.

دسته دیگری از منتقدان، مانند جیم مک‌گاورن، نماینده دموکرات ماساچوست و منتقد جنگ، نسبت به ورود در جنگی پایان‌ناپذیر و عدم وجود استراتژی پایان کشمکش و خروج نیروهای آمریکایی از افغانستان، انتقاد دارند تداوم وضعیت فعلی را به صلاح منافع ملی ایالات متحده قلمداد نمی‌کنند.

جمع‌بندی

آنچه که مشخص و واضح است، اینکه سیاست‌های آمریکا در قبال افغانستان در ایجاد دستاوردهای مثبت باثبات در این کشور، ناموفق و ناکارآمد بوده است و از سال ۲۰۰۸، طالبان در این کشور مجدداً احیا شد و شروع به تقویت پایگاه‌های نظامی خود